

analytical review

ВІДБУДОВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Огляд №2

листопад 2023 – березень 2024

Попри те, що війна досі триває, український уряд та суспільство не відкладають питання відновлення країни на потім. Вже зараз відбудовуються пошкоджені й зруйновані об'єкти та впроваджуються довгострокові плани для усунення наслідків вторгнення.

Тож для узагальнення результатів та висвітлення тенденцій відбудови ми зібрали та проаналізували понад 1000 новин за період із листопада 2023 року до березня 2024 року. Кожна новина була класифікована за сферою та інституційною приналежністю.

Це другий випуск із серії. З першим оглядом можна ознайомитись за QR-кодом.

Матеріал буде корисним громадськості, експертам, міжнародним оглядачам, журналістам та іншим зацікавленим сторонам.

Методологія дослідження

[Таблиця з новинами](#)

Посилання на цей матеріал: iaa.org.ua/portfolio/reconstruction-in-a-time-of-war

⬇ Над оглядом працювали:

Валерія Торяник
молодша аналітикиня IAA

Володимир Пудло
молодший аналітик IAA

⬇ Верстка та дизайн:

Катерина Кисла
графічна дизайнерка IAA

Матеріал підготовлено в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раств в Україні. Зміст матеріалу є винятковою відповідальністю Раств та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

Зміст

---

1. Передумови та ключові події відбудови	5
2. Збитки від війни та фінансування відбудови	8
2.1. Збитки	8
2.2. Фінансування	8
3. Міжнародний та національний рівні відбудови	12
3.1. Розвиток інституційного потенціалу	12
3.2. Прогрес відбудови у розрізі галузей	18
4. Місцеві проєкти відбудови	32
5. Основні виклики та тенденції відбудови	37

Скорочення

Агентство відновлення	Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України
ВПО	Внутрішньо переміщені особи
ВРУ	Верховна Рада України
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
ЄС	Європейський Союз
КМУ	Кабінет Міністрів України
МВФ	Міжнародний валютний фонд
Мінвідновлення	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України
Мінекономіки	Міністерство економіки України
Мінфін	Міністерство фінансів України
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МФО	Міжнародні фінансові організації
НБУ	Національний банк України
ОМС	Органи місцевого самоврядування
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ПРООН	Програми розвитку ООН в Україні
ЮНЕСКО	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
G7	Країни «Групи семи»
USAID	Агентство США з міжнародного розвитку

1. ПЕРЕДУМОВИ ТА КЛЮЧОВІ ПОДІЇ ВІДБУДОВИ

Всупереч викликам, що постають перед Україною від початку повномасштабного військового вторгнення росії, робота над відбудовою країни триває. Завдяки спільним зусиллям міжнародних партнерів та українського уряду в цьому напрямі відбулася низка вагомих подій протягом листопада 2023 – березня 2024 року:

Листопад
2023

ВРУ затвердила Державний бюджет на 2024 рік.

Листопад
2023

Підписанти гуманітарної ініціативи «Зерно з України» продовжили дію угоди ще на 120 днів.

Листопад
2023

Україна стала учасником Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Листопад
2023

Верховна Рада України та Європейський Парламент підписали Меморандум про взаєморозуміння.

Листопад
2023

Уряд затвердив План заходів із реалізації Програми Організації економічного співробітництва та розвитку для України.

Грудень
2023

Продовжили дію Меморандуму про заєморозуміння щодо призупинення виплат за офіційним боргом.

Грудень
2023

Литва, Швеція, Канада та Україна створили Групу спільних інтересів для підтримки відновлення транспортної галузі та розвитку логістики.

Грудень
2023

Україна інтегрувалася до європейської енергомережі ENTSO-E, здобувши енергонезалежність від росії та білорусі.

Грудень
2023

Рада виконавчих директорів МВФ затвердила другий перегляд програми в рамках Механізму розширеного фінансування (EFF) для України.

Грудень
2023

Україна підтримала декларацію країн-учасниць конференції ООН зі зміни клімату COP28.

Грудень
2023

Затвердження Національної стратегії доходів.

Січень
2024

Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила резолюцію про становище дітей, депортованих і примусово переміщених до росії, білорусі, на тимчасово окуповані території, а також евакуйованих до країн Європи.

Січень
2024

У Давосі відбулися Всесвітній економічний форум та четверта зустріч радників із питань національної безпеки. У фокусі підтримка економіки України та реалізація Формули миру.

Січень
2024

Підписано угоду між Кабінетом Міністрів України та урядом Республіки Литва про технічне та фінансове співробітництво.

Січень
2024

Роботу розпочали економічна платформа «Зроблено в Україні» та Рада з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану.

Лютий
2023

В Токіо відбулася Японсько-Українська конференція з економічного зростання та реконструкції, під час якої сторони погодили та підписали низку домовленостей, зокрема:

- Конвенцію про усунення подвійного оподаткування;
- Документ щодо участі України у японському механізмі спільного кредитування «Joint Crediting Mechanism»;
- Нову програму з гарантіями та кредитної лінії для експорту в розмірі 1,25 млрд євро для підтримки японських інвесторів в Україні

Лютий
2024

В Нідерландах підписано Любляно-Гаазьку Конвенцію про міжнародне співробітництво в розслідуванні та притягненні до відповідальності за міжнародні злочини.

Лютий
2024

Рада ЄС ухвалила рішення, що відкриває шлях до використання прибутків від заморожених активів РФ на користь України.

Березень
2024

Підписано угоду з США щодо відтермінування виплат за державним боргом.

Березень
2024

Уряд України затвердив План для Ukraine Facility, який є основою для реалізації програми фінансової підтримки України від Європейського Союзу протягом 2024-2027 років.

2. ЗБИТКИ ВІД ВІЙНИ ТА ФІНАНСУВАННЯ ВІДБУДОВИ

2.1. Збитки

Дослідження [KSE](#) показало, що станом на січень 2024 року загальна сума прямих задокументованих збитків, завданих інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення росії, становить 155 млрд доларів США (за вартістю заміщення). Ця оцінка враховує також наслідки підриву країною-агресором Каховської ГЕС 6 червня 2023 року.

Зі свого боку уряд України разом зі Світовим банком, Європейською Комісією та ООН [визначив](#), що станом на 31 грудня 2023 року загальна вартість відбудови та відновлення в Україні сягнула 486 млрд доларів США. Це на 75 млрд доларів США перевищує тогорічну [оцінку](#). Також за результатами оновленої RDNA3, за період із 24 лютого 2022 до 31 грудня 2023 року росія завдала прямої шкоди інфраструктурі України у розмірі 152 млрд доларів США. Найбільших руйнувань зазнав житловий фонд, транспорт, торгівля і промисловість, агросфера та енергетична галузь. Водночас українська влада повідомила, що для вирішення термінових завдань відбудови та відновлення лише у 2024 році знадобиться 15 млрд доларів США.

2.2. Фінансування

Фінансування бюджету України за період листопад 2023 – березень 2024

Місяць

Найбільші суми допомоги в розрізі донорів

☑ ЛИСТОПАД

ЄС — \$ 1,6 млрд
пільгове фінансування

Світовий банк — \$ 400 млн
(під гарантію Великої Британії)
пільгове фінансування

Світовий банк — \$ 5 млн (під гарантію Великої Британії)
пільгове фінансування

До Державного бюджету України надійшло [2 млрд](#) доларів США пільгового фінансування від міжнародних партнерів.

Місяць

Найбільші суми допомоги в розрізі донорів

⌵ ГРУДЕНЬ

ЄС — \$ 1,6 млрд
пільгове фінансування

Японія — \$ 2,2 млрд
пільгове фінансування та гранти

МВФ — \$ 900 млн
пільгове фінансування

США — \$ 50 млн
грант

Світовий банк — \$ 8 млн
пільгове фінансування

Норвегія — \$ 190 млн
грант

Німеччина — \$ 55 млн
грант

Швейцарія — \$ 20 млн
грант

До Державного бюджету України надійшло 5 млрд доларів США грантів та пільгового фінансування від міжнародних партнерів.

⌵ СІЧЕНЬ - ЛЮТИЙ

Японія — \$ 901 млн
пільгове фінансування та гранти

Норвегія — \$ 295 млн
грант

Іспанія — \$ 3 млн
пільгове фінансування

До Державного бюджету України надійшло близько 1,2 млрд доларів США пільгового фінансування від міжнародних партнерів.

⌵ БЕРЕЗЕНЬ

ЄС — \$ 4,9 млрд
пільгове фінансування

Японія — \$ 1,1 млрд
пільгове фінансування

МВФ — \$ 880 млн
пільгове фінансування

Канада — \$ 1,5 млрд
пільгове фінансування

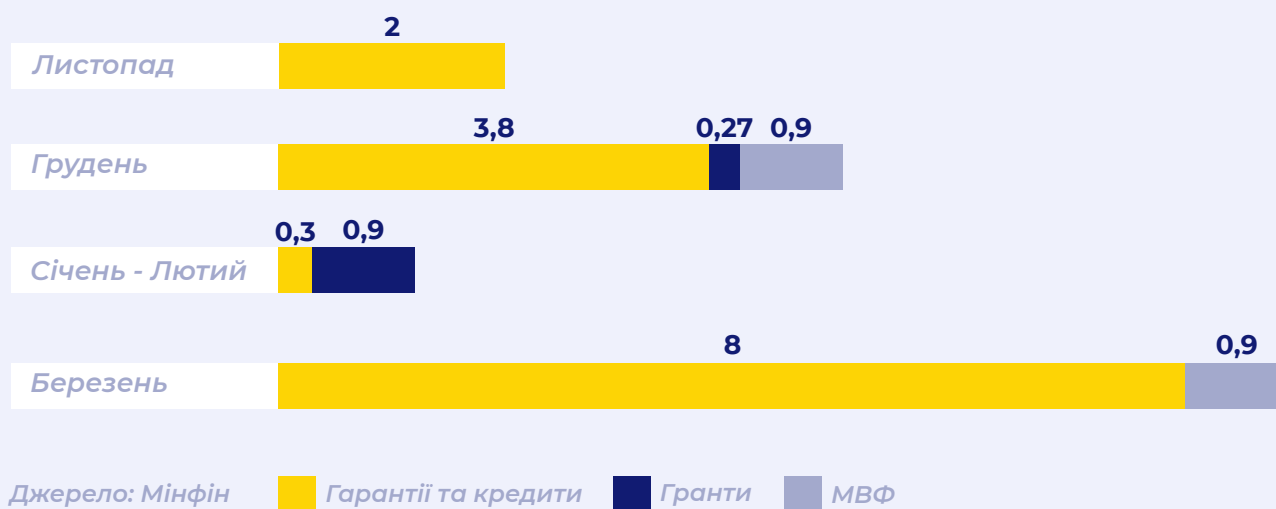
Великобританія — \$ 515 млн
пільгове фінансування

До Державного бюджету України надійшло 9 млрд доларів США пільгового фінансування від міжнародних партнерів.

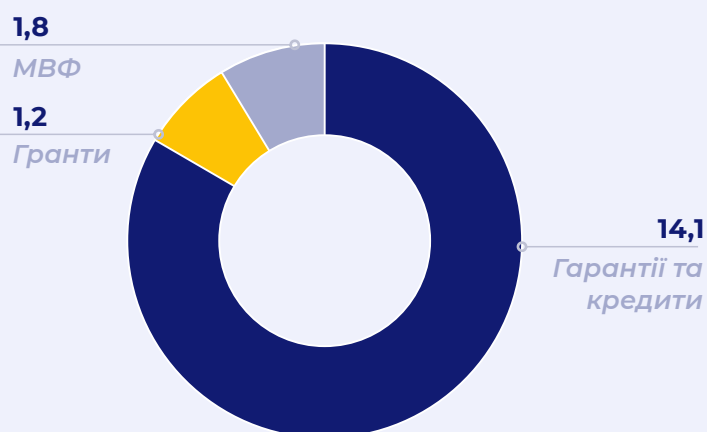
* Згідно з даними Мінфіну

За підрахунками Мінфіну у 2023 році вдалося залучити 42,5 млрд доларів США зовнішнього фінансування, 27% з яких — грантове фінансування. За перший квартал 2024 року обсяг фінансування від міжнародних партнерів становив 10,2 млрд доларів США.

Діаграма 1. Міжнародна фінансова допомога, що надійшла до України протягом листопада 2023 – березня 2024 (млрд дол. США)

Діаграма 2. Зовнішнє фінансування впродовж листопада 2023 – березня 2024 (млрд дол. США)

Ключовим джерелом покриття бюджетного дефіциту була міжнародна фінансова допомога у вигляді кредитів та гарантій. Зауважимо, що натомість частка грантів значно скоротилася. Зокрема, в березні 2024 року гранти не надходили.

Нагадаємо, що в листопаді ВРУ проголосувала за [Державний бюджет](#) України на 2024 рік, де зазначено брак ресурсів у розмірі близько 1,6 трлн грн. Попри зменшення показника дефіциту бюджету до 20,7% ВВП, проти 21,6% ВВП у 2023 році, за підсумками НБУ, його обсяг залишається значним.

Надважливим в контексті покриття бюджетного дефіциту є схвалення Радою ЄС інструменту Ukraine Facility загальним обсягом 50 млрд євро на 2024 - 2027 роки. В березні 2024 року Уряд України затвердив План для Ukraine Facility, який є осно-

вою для реалізації програми фінансової підтримки України від ЄС. В найближчому майбутньому його має схвалити Єврокомісія.

Водночас станом на березень 2024 року все ще немає рішення США щодо пакета допомоги на 60,1 млрд доларів.

Продовжує свою діяльність фандрейзингова платформа UNITED24, де донори можуть зробити добровільну пожертву на оборону, гуманітарне розмінування, медичну допомогу, освіту й науку та відбудову України.

Як ми зазначали в минулому огляді, ключовим засобом відбудови інфраструктури України, крім вище згаданих, є Фонд ліквідації наслідків збройної агресії (далі – Фонд) у складі спеціального фонду Державного бюджету України. З початку 2024 року він складається виключно з коштів від примусово вилучених активів агресора та залишку надходжень до нього за попередні 2 роки. У 2023 році, загалом з Фонду [виділили](#) 61,8 млрд грн на проєкти відновлення. З них майже 3 млрд грн спрямували на виплати за пошкоджене майно за програмою «Відновлення».

Процес відбудови полягає не лише в акумулюванні фінансових вливань, а й в ефективному їх розподілі та імплементації конкретних рішень на національному й міжнародному рівнях. У наступних розділах цього огляду ми розкрили обумовлені аспекти в розрізі сфер та напрямів.

3. МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВНІ ВІДБУДОВИ

3.1. Розвиток інституційного потенціалу

Попри загальну зацікавленість наших партнерів у всебічній підтримці України не слід забувати, що остаточний результат відбудови залежить саме від нас. Для комплексного відновлення необхідні кваліфіковані кадри й інституції, де ці люди зможуть ефективно виконувати свою роботу. Саме тому пріоритетними для уряду є створення мережі структур, що рухатимуть відбудову, законодавче регулювання відновлення на всіх рівнях і, зрештою, запуск проєктів з відбудови.

Для цього розділу вибірка складається з 854 новини з 33 офіційних інформаційних джерел. Половину від усіх опрацьованих становлять новини, що стосуються проєктів із відбудови¹ – 49,6%. Далі йдуть розділи процедури та політики – 23,9% та фінансування відбудови – 18,1%. І останньою є сфера з найменшою кількістю новин – інституційний розвиток ключових органів, на яку припадає всього 8,3%.

Класифікація новин за інституційними напрямками відбудови

Напрямок відбудови	Кількість новин
Проєкти з відбудови	424
Фінансування відбудови	155
Процедури та політики	204
Інституційний розвиток ключових органів	71

1. До цієї категорії відносили: усі національні та міжнародні проєкти з відбудови та діяльність за ними, без виділення грошей або з обіцяним фінансуванням; рішення та проєкти, які стосуються відновлення в громадах; майнову допомогу від міжнародних партнерів.

Далі пропонуємо розглянути ключові новини в межах окреслених напрямів відбудови.

Проекти з відбудови (новини)

Листопад

- Відбулася презентація публічного інтерфейсу DREAM, який надає доступ до відкритих даних системи;
- До України прибула делегація Європейського інвестиційного банку. Серед ініціатив, які були представлені: дві кредитні угоди на загальну суму 450 млн євро та відкриття офісу Регіонального представництва;
- Стартувала акселераційна програма для перспективних стартапів у сфері гуманітарного розмінування;
- МКІП у співпраці з Міністерством культури Чеської Республіки презентувало проєкт з оцифрування матеріальної культурної спадщини України – «Мобільний центр оцифрування»;
- Розпочато урядовий проєкт, який дає змогу безоплатно пройти професійне навчання, підготовку, перепідготовку або підвищити кваліфікацію учасникам бойових дій та громадянам, які отримали інвалідність через війну;

Грудень

- Початок проєкту «Робота та відновлення», який допомагатиме людям у пошуку вакансій від роботодавців, залучених у відновлення регіонів;
- Розпочато реалізацію ініціативи із вручення сертифікатів на квартири українським захисникам;
- Посольство Великобританії допоможе в розробці планів відновлення 10 територіальним громадам у межах проєкту «Планування відновлення в громадах»;
- Фонд відновлення українських громад виділив перші 4,6 млн доларів США на реалізацію проєктів у Сумській області;
- Запрацювала послуга отримання компенсації за знищене житло в межах програми «Відновлення»;

Січень

- Стартувала нова програма співпраці між ПРООН та Міненерго «Build back greener», яка передбачає відбудову енергосектору;
- Старт ініціативи «Інклюзивне відновлення за лідерства громад» (CLIR), який передбачає допомогу Канади в наданні територіальним громадам консультативної допомоги у відновленні;
- Запуск ініціативи «Школа майбутнього для України», спрямованої на швидше повернення дітей до офлайн-навчання через створення адаптивного проєкту школи;
- Козаровицька дамба стала пілотним проєктом з відновлення водогосподарської інфраструктури, до якого долучиться Республіка Корея;
- Початок проєкту «Business Advisory Group» (BAG), який спрощує взаємодію з міжнародним та українським бізнесом для відбудови України;
- Запрацював Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві для підтримки дрібних, малих та середніх фермерів;

Лютий

- Мінреінтеграції, Міжнародна організація з міграції та місцеве самоврядування уклали меморандуми про співпрацю стосовно будівництва житла для громадян, постраждалих від війни - планується побудувати до 2000 квартир;
  - Бельгійське державне агентство з питань розвитку «ENABEL» та Мінвідновлення домовилися про втілення проєктів відновлення критичної та соціальної інфраструктури. Напередодні «ENABEL» отримало фінансування у розмірі 150 мільйонів доларів, які були конфісковані з російських активів, заморожених у Бельгії;
  - За підтримки уряду Литви стартував міжнародний конкурс архітектурних робіт щодо розробки дизайн-проєктів для відбудови українських шкіл;
-

Березень

- На Сумщині відкрили перший офіс «Зроблено в Україні», де підприємці можуть отримати консультацію щодо умов участі в урядових програмах;
- Мінекономіки за підтримки ПРООН відновило роботу кластера з протимінної діяльності;
- У межах проєкту «RELINC» Україну отримала 18 комплектів модульних мостів для відновлення критично важливої логістичної інфраструктури;
- Банк Розвитку Ради Європи представив проєкт «НОМЕ. Компенсація за знищене майно» в межах якого Україна отримає 100 млн євро кредиту. Залучене фінансування використають на компенсацію за знищене житло у вигляді сертифікатів;

Процедури та політики *(новини)*

Листопад

- Уряд ухвалив рішення щодо створення нового механізму страхування суден від воєнних ризиків;
- Світовий банк надасть Україні 700 млн доларів США на підтримку сільського господарства – відповідну угоду підписали Мінагрополітики та Світовий банк;
- Верховна Рада ухвалила законопроєкт, який спрощує процедури ввезення, обліку та розподілу гуманітарної допомоги;

Грудень

- Уряд затвердив Дорожню карту реформ управління публічними інвестиціями. Згідно з цим планом система DREAM стане банком публічних інвестиційних проєктів;
- Уряд вдосконалив компенсацію реверсної дотації за жовтень-грудень і компенсацію недонадходження від ПДФО. Кошти будуть спрямовані на виплату заробітної плати працівникам бюджетної сфери та оплату комунальних послуг.

- Верховна Рада України ратифікувала Угоду з Урядом Республіки Корея стосовно кредитів від Фонду економічного розвитку і співробітництва;
-

Січень

- Спрощено порядок ввезення обладнання для інвесторів, зокрема було уточнено строки подачі документів та обсяг ввезеного обладнання;
  - Спрощено процедуру виділення коштів з Фонду ліквідації наслідків;
  - Україна та Румунія уклали спільну угоду щодо обміну досвідом між спеціалістами у сфері цифровізації та розвитку інновацій;
-

Лютий

- Представлено Екологічний договір для України, де запропонований уніфікований підхід оцінки впливу російської війни в Україні на довкілля;
  - У Міноборони схвалили проєкт Національної стратегії з питань протимінної діяльності до 2033 року. Також стартував проєкт уніфікованої процедури сертифікації операторів протимінної діяльності;
  - Рада ЄС прийняла рішення, що дозволяє використати прибутки від заморожених активів РФ на користь України;
  - Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію розвитку системи публічних закупівель на 2024-2026 роки та затвердив операційний план її реалізації;
-

Березень

- На 219-й сесії ЮНЕСКО ухвалено рішення щодо надзвичайної допомоги Україні. Відтепер організація моніторитиме ситуацію в міжнародно визнаних кордонах України для активної участі в заходах з відновлення країни;
- Розпочав роботу механізм державної підтримки проєктів зі значними інвестиціями. Так, КМУ ухвалив порядок надання компенсації вартості збудованих заявником/інвестором зі значними інвестиціями об'єктів інженерно-

транспортної інфраструктури та компенсації витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж, необхідних для реалізації проєкту;

- Команда Мінвідновлення України разом з міжнародними партнерами розробила стратегію посилення зв'язку між гуманітарною допомогою та регіональними проєктами відновлення;
- Затверджено порядок моніторингу дотримання норм міжнародного гуманітарного права, що передбачає фіксацію випадків порушень в спеціальному електронному реєстрі;

Інституційний розвиток ключових органів (новини)

Листопад

- Офіс реформ КМУ став частиною технічного секретаріату Багатосторонньої координаційної платформи донорів для України;
- Розпочав роботу Центр посилення спроможностей з відбудови та модернізації України «CARMC»;
- ЄС профінансує 335 млн євро у межах проєкту «Підтримка ЄС для відновлення та реформ»;

Грудень

- Презентовано проєкт оновленої Державної стратегії регіонального розвитку;
- Національний банк України та Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань підписали Меморандум про запровадження третього етапу Програми двосторонньої допомоги та посилення інституційної спроможності центральних банків;

Січень

- Розпочався грантовий конкурс, спрямований на посилення спроможності держорганізацій надавати правову допомогу людям, які постраждали від війни;

- Кабінет Міністрів ухвалив постанову, яка розширює повноваження Міністерства цифрової трансформації та Держспецзв'язку;
- У парламенті створили спеціальну міжкомітетську робочу групу для вдосконалення законодавства щодо захисту об'єктів культурної спадщини.

Лютий

- За підтримки МВФ Розпочав роботу Фонд з розвитку спроможності України (UCDF);

Березень

- Уряд України схвалив Дорожню карту децентралізації на 2024-2027 роки, підготовлену командою Міністерства розвитку у співпраці з міжнародними партнерами;
- Представлено тестову версію Єдиної геоінформаційної системи (ГІС), на якій зібрані регіональні дані про стан громад і територій.

3.2. Прогрес відбудови у розрізі галузей

У розрізі галузей лідерами за кількістю новин стали сфери економіки, енергетики та людського капіталу. Пропонуємо ознайомитися з основними новинами відбудови за сферами:

Будівництво, інфраструктура, реконструкція

Міжнародні партнери продовжують допомагати Україні у відбудові, зокрема фінансуючи будівництво та відновлення інфраструктури. Так, наприклад, на реконструкцію приблизно 200 невеликих об'єктів муніципальної та соціальної інфраструктури в різних ключових секторах у 18 областях, що є прифронтовими чи деокупованими, ЄІБ виплатив Україні майже 100 млн євро. Також варто відзначити 100 млн євро кредитного фінансування, яке надає Європейський банк реконструкції та розвитку спільно з Урядом Італії для відновлення українських гідроелектростанцій, що зазнали руйнувань.

У січні 2024 року КМУ вніс зміни до Порядку використання коштів Фонду ліквідації наслідків збройної агресії. Завдяки цьому кроку громади отримали мож-

ливість подавати регіональні проєкти відновлення напряму до міністерств через систему DREAM. До речі, у 2023 році фонд виділив загалом 61,8 млрд грн, із яких 25,1 млрд грн – на 418 проєктів і заходів місцевого та регіонального відновлення. Переважно вони стосувалися соціальної інфраструктури та облаштування укриттів.

В пріоритеті української влади створити умови для повернення українців з-за кордону. Для цього Уряд України виділив додаткові 9,3 млрд грн на програму швидкої відбудови для реконструкції житла, закладів освіти, охорони здоров'я та об'єктів інфраструктури в постраждалих регіонах. Також для досягнення цієї мети Кабінет Міністрів затвердив розподіл майже 4,5 мільярда гривень субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на 2024 рік, що дозволить продовжити реалізацію 136 проєктів відновлення на місцях. В цьому ж напрямі залучені й інші державні інституції та партнери. Зокрема, у 2023 році Міністерство відновлення разом з Агентством ООН у справах біженців в Україні допомогло відремонтувати понад 23 тисячі будинків у прифронтових і деокупованих регіонах. Тут варто згадати також будівництво магістрального водогону на Дніпропетровщині, що почалося після підриву росіянами Каховської ГЕС. Станом на 25 березня 2024 року цей проєкт реалізовано на 99%.

У період гарячої фази війни успішно відновлено 513 закладів охорони здоров'я, а ще 358 об'єктів – частково. Загалом, за цей час ворог пошкодив 1554 об'єкти медичної інфраструктури та ще 205 об'єктів зруйнував повністю. Також у 6 областях запустили модульні клініки, зведені за кошти Німецького уряду в межах «Спеціальної програми підтримки України EU4ResilientRegions».

Антикорупція

Ключовим чинником прозорості процесу відбудови є антикорупційна діяльність. Зазначимо, що за період другого огляду (листопад - березень) в цьому напрямі новини стосувалися переважно законодавчих змін та платформи DREAM.

Протягом грудня ВРУ ухвалила проєкти законів щодо збільшення кількісного складу Національного антикорупційного бюро України на 300 осіб та розширення повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції. Зі свого боку уряд затвердив нормативні акти, що мають на меті протидію корупції серед іноземних посадових осіб та посилення прозорості залучення міжнародної фінансової допомоги.

У Єдиній державній електронній системі у сфері будівництва (ЄДЕССБ) запроваджено автоматичну первинну реєстрацію спеціальних майнових прав, що

дозволяє подавати електронні заяви про об'єкти незавершеного будівництва без участі державного реєстратора, а також відстежувати статус реєстрації об'єкта в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Ця функція є корисною як для замовників будівництва, так і для інвесторів і зекономить час і кошти, а також захистить від шахрайства.

Агентство відновлення затвердило Кодекс етичної поведінки, що базується на антикорупційному законодавстві України та визначає стандарти етичної поведінки для всіх співробітників та партнерів, з метою зміцнення спроможності та ефективності відновлення країни.

Варто відзначити прогрес формування екосистеми DREAM, як цифрового інструмента для роботи з проектами відновлення у сфері відбудови. Станом на березень 2024 року на платформу було заведено понад 2,5 тис. проектів на майже 150 млрд грн. Ключовою подією стало відкриття у листопаді 2023 року аналітичного модуля, завдяки якому кожен громадянин може отримати статистичні дані в розрізі областей, районів і громад. Тут же варто відзначити ряд менших, але не менш важливих покращень. Зокрема мова йде про інтеграцію в DREAM системи електронних закупівель Prozorro, новий блок «Період фінансування», структурування документації єдиний перелік закупівель по проектах відновлення та інші нововведення.

Міжнародна допомога у реформуванні антикорупційної сфери важлива для України, оскільки сприяє впровадженню нових підходів та стандартів, підвищує ефективність боротьби з корупцією та зміцнює демократичні інститути. Саме тому у січні 2024 року Міненерго створило AidEnergy – «єдине вікно» для підвищення прозорості та пришвидшення розподілу гуманітарної допомоги від партнерів. Станом на 18 січня на платформі налічувалося 129 компаній українського паливно-енергетичного комплексу і 13 тис. запитів від них. Водночас було зареєстровано 32 представники донорів та розподілено 3,8 тис. позицій обладнання. Водночас USAID АГРО розпочало проєкт субгранту на суму до 5,6 млн грн з метою запобігання корупції в земельних відносинах та захисту прав землевласників і землекористувачів, що передбачає збір даних, моніторинг нормативних актів, консультаційну допомогу та проведення тренінгів.

Крім цього, за сприяння Міністерства відновлення розпочав свою роботу антикорупційний офіс Укрзалізниці на чолі з Юлією Азаріною. До повноважень офісу, крім узгодження внутрішніх процедур товариства із чинним законодавством, входять перевірки, розслідування, а також співпраця з громадським сектором у сфері антикорупції.

Найбільш вагомою подією для національної економіки стало затвердження Державного бюджету України на 2024 рік. Визначено збільшення доходів на 22,2 млрд грн – до 1768,5 млрд грн, тоді як видатки становитимуть 3309 млрд грн.

Після успішних 2 та 3 переглядів програми МВФ Україна отримала третій та четвертий транші на суму близько 1,8 млрд доларів США. Також надійшли два останні транші за програмою масштабної макрофінансової допомоги на 2023 рік від ЄС по 1,5 млрд євро кожен.

Світовий банк тим часом затвердив новий проєкт «Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності» (INSPIRE). Його фінансування відбуватиметься за підтримки уряду Японії із Трастового фонду «Цільовий фонд з надання необхідної кредитної підтримки Україні» (ADVANCE Ukraine) і становитиме 1,2 млрд доларів США. Ці кошти будуть спрямовані на соціальні виплати вразливим верствам населення України. Загалом від початку повномасштабної війни до України надійшли майже 33 млрд доларів США фінансової допомоги від Світового банку. ЄБРР надав українським банкам-партнерам 30 млн євро на інструмент розподілу ризиків та підписав поновлювану кредитну лінію в українській гривні на 100 млн доларів.

Міністерство фінансів України продовжило реструктуризацію боргу перед міжнародними партнерами у G7 та Паризьким клубом до 2027 року. Цей крок дозволяє знизити навантаження на бюджет до кінця дії програми МВФ.

Продовжилася грантова підтримка приватного сектору економіки іноземними донорами. Зокрема, USAID спільно з Міністерством економіки запустили програми для середніх та великих підприємств у межах проєктів «Міцність», «Інвестиції для стійкості бізнесу» та «Конкурентоспроможна економіка України». Триває також реалізація програми EU4Business за фінансування Уряду Німеччини та ЄС. Так, у січні стартувала подача заявок на конкурс грантів для 100 українських компаній на загальну суму 1 млн євро. Це вже шостий відбір у межах цієї ініціативи. Стартував проєкт UkraineReady4EU, який має загальний бюджет 3,75 млн євро і допомагає українським компаніям виходити на Єдиний європейський ринок через торговельні місії, міжнародні виставки та інші заходи, сприяючи налагодженню партнерства з бізнесом ЄС. В межах проєкту українські малі та середні підприємства можуть отримати ваучер до 2,5 тисяч євро.

Водночас уряд напрацьовує додаткові механізми залучення інвестицій з-за кордону. Міністерство цифрової трансформації запустило бета-тестування про-

грами електронного резидентства uResidency за підтримки ЄС та естонської Академії електронного управління. Завдяки імплементації цієї системи громадяни країн Азії та Європи зможуть зареєструвати бізнес в Україні та автоматично сплачувати податки до її бюджету. Про сприяння інвестиційній діяльності в Україні домовилися Мінекономіки та британські партнери – TheCityUK і London Stock Exchange plc. Очікується, що підтримка ринку фінансових та супутніх послуг буде здійснюватися через «Хаб City-Ukraine».

Важливим аспектом інвестиційної діяльності є страхування воєнних ризиків вкладників. Аби пришвидшити цей процес Мінекономіки та Багатостороннє агентство гарантій інвестицій (MIGA) вирішили створити оперативну робочу групу, а Міжнародна фінансова корпорація США (DFC) направить свого спецпредставника до України. Тут варто відзначити, що із 1 січня 2024 року, окрім цих двох міжнародних фінансових організацій, право на страхування іноземних інвестицій отримало також Державне Експортно-кредитне агентство. Водночас під наглядом MIGA до Трестового фонду підтримки реконструкції та економіки України (SURE) надійшли ще 42 млн дол. США від Норвегії та Великої Британії. Крім цього, ЄІБ запустила Фонд «EU for Ukraine Fund», що вже затвердив свій перший проєкт на 25 млн євро для інвестування підприємницької діяльності в Україні та Молдові. Слід також згадати, що програма доступного страхування суден UNITY розширила своє покриття з морських перевезень зерна на страхування всіх невійськових вантажів. Це рішення має значно розширити експортні можливості України через чорноморські торгові шляхи.

Екологія

Найважливішою подією в цій сфері стала Кліматична конференція ООН COP28 в Дубаї. Для України результатами поїздки стали 3 підписані меморандуми про співпрацю з Республікою Корея, Великобританією та Болгарією. У межах співпраці вищезазначені країни нададуть допомогу у відновленні лісів та нацпарків, консультативну підтримку у сферах управління водними ресурсами, поводження з відходами та переходу до циркулярної економіки. Також слід зазначити, що на полях конференції українська делегація презентувала візію кліматичної політики.

Міжнародні партнери домовилися про допомогу у створенні Координаційного центру для оцінки шкоди довкіллю. Зі свого боку Міндовкілля почало розробку Методики розрахунку викидів парникових газів від воєнних дій, щоб притягти агресора до відповідальності. Документ планують представити на Конференції ООН зі зміни клімату в червні 2024 року.

Україна взяла чіткий курс на цифровізацію всіх процесів та реєстрів, це стосується й сфери екології. Міндовкілля представило цифровий Реєстр з оцінки впливу на довкілля, покликаний спростити процедуру подачі матеріалів і тим самим пришвидшити цей процес.

Енергетика

Від початку гарячої фази війни ворог регулярно атакує українську енергосистему. Після цих ударів інфраструктура потребує ремонту і відновлення, що відбувається завдяки залученню іноземної фінансової допомоги. Так, внески донорів до Фонду підтримки енергетики України продовжилися, і станом на 13 грудня на рахунок фонду фактично перераховано близько 229 млн євро від 18 спонсорів державного та приватного секторів з різних держав.

Також варто згадати про мультидонорський фонд E5P, що фінансується ЄС та групою з 24 країн. Внески використовуються як гранти для підтримки проєктів на місцях у сферах централізованого опалення та заходів з енергоефективності. Станом на 7 лютого 2024 року фонд акумулював близько 240 млн євро.

Зі свого боку ЄБРР майже реалізував попередню угоду щодо мобілізації 600 млн євро, досягнуту на Лондонській конференції з відновлення у червні 2023 року. Тож у листопаді український газовий оператор «Нафтогаз України» отримав 200 млн євро кредитних коштів, а в грудні ЄБРР надав «Укренерго» позику сумою 150 млн євро. Додатково Італія зголосилася надати грант розміром у 10 млн євро.

Знаковим для України у сфері енергетики також стали підписані протягом листопада-березня меморандуми про взаєморозуміння з партнерами з Італії, Польщі, південнокорейською компанією Hyundai Engineering & Construction Co. Ltd та Проєктом енергетичної безпеки USAID (ПЕБ). Зокрема вже є перші результати, так Міненерго України спільно з урядом Данії розробило Каталог критично важливих технологій для українського енергетичного сектору, що містить 20 рішень, спрямованих на підтримку розподіленої генерації та забезпечення безпеки постачання електроенергії. Цей каталог, який буде постійно оновлюватися, надасть можливість зацікавленим сторонам вибирати оптимальні технологічні рішення для відновлення та розвитку української енергосистеми.

Рада керуючих МАГАТЕ підтримала розроблений Україною проєкт резолюції щодо ядерної безпеки, закликаючи росію вивести несанкціонований персонал із Запорізької атомної електростанції та повернути контроль над нею Україні.

«Зелений курс» залишився пріоритетним у блоці новин про відбудову енергетичного сектору. У листопаді 2023 року Держенергоефективності створило Експертну групу для прискорення реформ у сферах енергоефективності, декарбонізації, альтернативних видів палива, водню та біометану. До об'єднання увійшли представники 22 провідних асоціацій, громадських організацій, наукових установ, міжнародних партнерів та експертів у галузі енергетики. Також варто відзначити ухвалені постанови уряду щодо реалізації електроенергії з відновлюваних джерел на європейському ринку та постанову, що удосконалює аукціонну модель продажу «зеленої» електроенергії. Ці рішення підвищують ефективність реалізації національного плану з енергетики та клімату й зменшують навантаження на виробників.

У грудні ЄІБ виділив 3 млн євро на енергоефективну реновацію 18 закладів охорони здоров'я та освіти у Запоріжжі, Кам'янському та Луцьку. Ще 133 млн євро банк спрямував на посилення стійкості українських гідроелектростанцій, зважаючи на ситуацію в регіонах після підриву ГЕС у Новій Каховці. Разом з Урядом Німеччини ЄІБ та Міністерство відновлення під час Конференції ООН зі зміни клімату (COP28) домовилися про підписання гранту на 20 млн євро.

Свій внесок у «зелене» відновлення зробили партнери з Програми розвитку ООН (UNDP) в Україні – у січні вони презентували нову Програму співпраці «Build back greener».

Слід також відзначити матеріальну допомогу від наших партнерів. Так у рамках проєкту енергетичної безпеки USAID закуповує 91 когенераційну установку для 32 міст України. Водночас Японія передала Україні 1800 габіонів — захисних конструкцій для критичної інфраструктури.

Крім інших загроз, що створює росія, перепорою для відбудови енергетичної інфраструктури є мінна небезпека. Задля розчищення об'єктів і їх територій від вибухонебезпечних залишків війни Міненерго домовилося про співпрацю з американською компанією Tetra Tech. Крім того, під керівництвом Міненерго України, у співпраці з UNDP та Республікою Хорватія, було проведено дослідження території деокупованої Харківщини на наявність мін та інших вибухонебезпечних предметів, що дозволить безпечно виконувати 3D-сейсмозвідувальні роботи для геологічних відкриттів та нарощування видобутку газу. Це важливий крок для енергетичної незалежності України та розвитку її енергосистеми, зокрема на Харківщині.

Попри масштаби руйнувань інфраструктури не слід забувати, що насамперед страждає людина. Саме тому уряд України та міжнародні партнери спрямовують значні зусилля на підтримку людського капіталу. Перш за все, це фінансування нагальних потреб. Зокрема слід згадати про підписану угоду між Мінсоцполітики та Світовим банком (проєкт INSPIRE) на 1,2 млрд дол. США та 110 млн євро від ЄС на гуманітарні потреби України. Також на подолання гуманітарних наслідків війни у 2024 році передбачається фінансування у 4,2 млрд дол. США від ООН, відповідний стратегічний план був представлений у Женеві 15 січня 2024 року. Водночас Україна отримала 49,4 млн доларів США гранту від Уряду Японії в рамках проєкту Світового банку «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей» (HOPE). Також варто відзначити вклад Уряду Швеції, який виділив близько 40 млн шведських крон (3,7 млн доларів США) на гуманітарну допомогу для України через продовольчу програму ООН. Нагадаємо, що раніше Швеція виділила Україні 1,4 мільярда крон для підтримки населення взимку.

Тепер пропонуємо розглянути зміни в розрізі сфер.

Освіта, наука, навчання:

Оскільки повоєнна відбудова вимагатиме залучення якісно підготовлених фахівців, пріоритетною галуззю для України є освіта й наука. З огляду на це Уряд України заклав у бюджеті на 2024 рік 500 млн грн на трансформацію професійно-технічних закладів освіти. Це близько 100 майстерень або ж 50 тисяч учнів, що в майбутньому мають покрити потребу в кадрах. Зокрема, за час написання звіту, з'явилися перші результати програми. Так, визначено перші 72 профтехи, які отримають фінансування від уряду. Найпопулярнішими напрямками, за якими будуть створені майстерні є: сільське господарство — 14 майстерень, громадське харчування (10), промисловість та машинобудування (7), будівництво та автомобільний транспорт (6).

У покращенні системи освіти в Україні зацікавлені й наші партнери. Саме тому МОН спільно з Western NIS Enterprise Fund створило Офіс підтримки стратегічних змін, який займатиметься впровадженням реформ та вдосконаленням нормативно-правової бази. Зміни також зачеплять і середню освіту: МОН підписало план спільних дій з Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Тепер експерти ОЕСР долучатимуться до розробки реформ й допомагатимуть залучати міжнародних донорів для їх реалізації. ЄС зі свого боку запустила три ініціативи для забезпечення розвитку інновацій:

- Київський офіс New Horizon Europe;
- Ініціатива Європейської ради з інновацій (European Innovation Council) на підтримку української глибокотехнологічної спільноти;
- Новий «Community Hub» Європейського інституту інновацій і технологій (European Institute of Innovation and Technology).

Також варто відзначити схвалену в грудні 2023 року Дорожню карту використання науки, технологій та інновацій для досягнення Цілей сталого розвитку. Водночас Президент України підписав закон, що дозволяє громадянам, які проходили навчання на тимчасово окупованих територіях, підтвердити свої знання та отримати українські документи про освіту.

Питання доступу до освіти загострилося з огляду на масштаб руйнувань навчальних закладів і характер бойових дій. Для забезпечення якісного освітнього процесу там, де неможливе звичайне його провадження МОН спільно з Мінцифри та Фондацією Олени Зеленської запустили роботу Коаліції девайсів (також слід відзначити схожі проєкти «Laptops for Ukraine», «Digital Europe», «Незламна освіта» та «Цифрова школа»). Там же, де навчання відносно безпечне, є інша потреба — транспорт. Для розв'язання цієї проблеми восени 2022 року була започаткована кампанія солідарності «Шкільні автобуси для України». В її межах було закуплено 370 шкільних автобусів, які громади отримали під час візиту Президентки Європейської Комісії Урсули фон дер Ляєн до Києва в листопаді 2023 року.

Міністр освіти й науки України Оксен Лісовий та виконавча директорка глобального фонду «Освіта не може чекати» Ясмін Шеріф оголосили про старт програми підтримки України на суму 18 мільйонів доларів США, що фінансується Європейським Союзом. Програма спрямована на відновлення та зміцнення системи освіти, яка триватиме до березня 2025 року і включає інфраструктурні проєкти, підвищення якості навчання та розвиток неформальної освіти.

Охорона здоров'я та соціальна сфера:

Якість, доступність та інклюзивність – визначальні принципи реформ у медицині, над якими нині працює МОЗ. Зважаючи на масштаби викликів, що ставить війна перед системою охорони здоров'я, партнери всіяко допомагають Україні. До прикладу, МОЗ та ВООЗ підписали дворічну угоду про співробітництво, що передбачає підтримку у зміцненні медицини в Україні та задоволенні нагальних потреб галузі. Франція зі свого боку виділить 12 млн євро на покращення сфери ментального лікування, відновлення зруйнованих медичних закладів Чернігівщини та створення окремого фонду для закупівлі медичного обладнання. Найближчим часом планується розширення

французько-української програми співробітництва, що під час зустрічі обговорили представники обох сторін.

Значною проблемою на нещодавно деокупованих територіях є доступ до якісної медицини. Для її розв'язання МОЗ у співпраці з ВООЗ реалізує проєкт модульних клінік. Нові заклади встановили на Донеччині та Миколаївщині. На момент написання звіту їх загальна кількість становила 14 – у Херсонській, Харківській, Сумській та Миколаївській областях. Водночас пілотний проєкт «Укрпошта. Аптека» розширився з Донеччини на інші прикордонні області. Тепер є можливість замовляти та отримувати ліки, зокрема, за програмою «Доступні ліки». Тим часом існує проблема нестачі кадрів на деокупованих територіях. Тож за підтримки ВООЗ реалізується проєкт, у межах якого медики, що зголосилися підсилити колег на постраждалих територіях, отримують додаткову компенсацію та покриття витрат на проїзд і проживання.

Підтримка добробуту українців:

Тут слід відзначити фінансування проєктів, які спрямовані на забезпечення добробуту громадян, зокрема:

- 10 млн доларів США на компенсації за програмою «Прихисток» від Агентства ООН у справах біженців;
- грант на загальну суму 700 тис. євро для телеком-компаній, що працюють на деокупованих територіях;
- грант на 24,2 млн євро для створення енергоефективного житла для ВПО. Для участі вже відібрано 8 об'єктів з Дніпропетровської, Львівської, Харківської та Хмельницької областей.

Законодавство має відповідати викликам часу – реформи в будь-якій сфері є необхідністю. Саме тому уряд ухвалив низку важливих постанов щодо підтримки громадян під час війни, серед яких:

- порядок призначення та виплати допомоги за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю внаслідок воєнної агресії, працівникам критичної інфраструктури, державним службовцям, посадовим особам органів місцевого самоврядування;
- порядок взяття на облік та призначення пільг на оплату житлово-комунальних послуг для ветеранів війни та членів їх сімей;
- розширення мережі Координаційних центрів підтримки цивільного населення. Тепер їх створять при районних військових адміністраціях та

включать до складу регіональних координаторів програми психічного здоров'я;

→ продовжено строки фізичної ідентифікації до 31 березня 2024 року для пенсіонерів серед числа ВПО.

З-поміж інших злочинів проти людяності, що вчиняє країна-агресор, є викрадення українських дітей на тимчасово окупованих територіях та їх вивезення до росії. Задля розв'язання цієї проблеми було прийнято постанову, яка зобов'язує органи місцевого самоврядування подавати до органів Нацполіції заяву про розшук.

Крім цього, у фокусі соціальної політики України перебувають і вимушено переміщені особи, що пояснює високу інтенсивність змін у цій сфері. Стосуються вони переважно покращення механізмів, розширення категорій отримувачів виплат і спрощення доступу до житла. Але є й більш суттєві нововведення, зокрема тепер Голови Рад ВПО надаватимуть власні пропозиції щодо законодавчих змін і напрацювання політик, оскільки вони стали членами профільного Коордштабу. Також уряд удосконалив роботу самих Рад, тепер є чіткі та зрозумілі вимоги до їх складу та випадки припинення повноважень члена Ради.

Агросфера

Основна проблема агросфери полягає в тому, що забруднені вибухонебезпечними предметами угіддя стають непридатними для ведення господарства. Вагому технічну та фінансову підтримку в гуманітарному розмінуванні Україна отримала від США, Південної Кореї, Японії, Азербайджану, Італії та Словенії. Водночас Уряд України затвердив порядок компенсації витрат фермерам на гуманітарне розмінування сільськогосподарських земель. На програму в держбюджеті на 2024 рік закладено близько 3 млрд гривень. Не останню роль у розмінуванні відіграє фандрейзингова платформа UNITED24, в межах якої надійшло понад 97 млн грн для гуманітарного розмінування, зокрема на придбання машини розмінування та захисного спорядження для саперів. На початку березня Мінекономіки України та компанія Palantir, яка спеціалізується на аналітиці великих даних, підписали угоду про партнерство у сфері гуманітарного розмінування. Зокрема документ передбачає розмінування України за допомогою технологій штучного інтелекту.

Другий рік поспіль Програма USAID АГРО підтримує ресурсний потенціал українських аграріїв. Так, у межах Ініціативи AGRI-Україна постраждалі від війни домогосподарства отримали насіння та добрива для посівної 2024 року.

Також USAID продовжує надавати співфінансування для агровиробників, зокрема на розробку й впровадження субгрантової програми Lean Farming, розвиток елеваторних потужностей та модернізацію меліоративної інфраструктури.

У межах проєкту «Agriculture Recovery Inclusive Support Emergency (ARISE)» Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) та Міністерство аграрної політики та продовольства України підписали дві угоди загальною сумою на 550 млн дол. США. Планується, що ці кошти спрямують на реалізацію двох компонентів проєкту:

- фінансове забезпечення програми «Доступні кредити 5-7-9» для сільськогосподарського виробництва та харчової переробки;
- надання грантової допомоги малим сільськогосподарським виробникам, а саме користувачам земельних ділянок та тим, хто спеціалізується на розведенні корів, кіз або овець.

Зі свого боку Мінагрополітики повідомило, що у 2023 році за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9» майже 10,9 тис. фермерських господарств змогли залучити 44,5 млрд грн на розвиток. А за перший місяць цього року в межах програми вже профінансовано 433 підприємства на 1,6 млрд грн.

Значущою подією в цьому секторі стало заснування Фонду часткового гарантування кредитів (ФЧГК) у сільському господарстві. 25 січня 2024 року Європейський Союз та Група Світового банку разом з урядом України запустили ініціативу для підтримки малих фермерів, які обробляють земельні ділянки площею до 500 га. Варто зазначити, що започаткування ФЧГК є ключовим елементом другого етапу земельної реформи, що стартував 1 січня 2024 року.

Культурна спадщина та національна пам'ять

Культура відіграє визначальну роль у повоєнному відновленні суспільства, сприяючи формуванню національної ідентичності та залучаючи міжнародну підтримку в процесі збереження та відновлення культурної спадщини. У цьому контексті варто відзначити відкриття другого представництва Українського інституту у Парижі та впровадження системи обліку «єПам'ятка». Також варто загадати проєкт RES-POL – ініціативу, яку фінансує Європейський Союз. Його мета полягає в наданні швидкої експертної підтримки для розробки політики у сфері культури та медіа в Україні. Проєкт був презентований у Києві 27 лютого та орієнтований на розв'язання системних проблем у галузі культури до березня 2025 року. У розвитку та збереженні культури активну участь бере і

громадськість. Так, МКІП уклало меморандум про співпрацю з ГО «Експертний центр економічної безпеки» для швидкого відновлення об'єктів національної спадщини, включаючи вивчення міжнародного досвіду та заходи протидії кримінальним правопорушенням. Також слід згадати про повернення «Скіфського Золота» в Україну – археологічної пам'ятки, яка перебувала в амстердамському музеї на правах оренди. Після 10 років судових слухань голландські суди винесли вирок на користь України. Крім того, Україна та Естонія підписали меморандум про повернення 274-х незаконно вивезених археологічних артефактів, а Нідерланди передали Україні 8 предметів археології, які раніше незаконно вивезли з території України.

Забезпечення прав ветеранів

Повернення Захисників та Захисниць до цивільного життя – це складний процес, зокрема і з погляду правового регулювання. У розрізі цього Комітет ВРУ з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів удосконалив деякі процедури. Серед таких:

- організація та надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей;
- виплати сім'ям полонених, зниклих безвісти та загиблих військовослужбовців;
- визначення родинного кола військовослужбовців, які мають право на отримання грошового забезпечення або допомоги;
- отримання статусу учасника бойових дій;
- порядок заходів із реінтеграції, адаптації та підтримки звільнених з полону;
- можливості мати дітей у випадку отримання поранень, які впливають на репродуктивні функції, шляхом оплачуваного державою зберігання репродуктивних клітин ветеранів.

Міжнародні партнери також долучаються до освіти та розвитку українських ветеранів. Так, за сприяння організації IREX учасники бойових дій можуть отримати стипендію в розмірі 500 дол. США на будь-який короткостроковий навчальний курс. Водночас Мінветеранів і Фонд цивільних досліджень та розвитку США (CRDF Global) домовилися про спільну реалізацію програми професійного розвитку у сфері кібербезпеки для ветеранів. Програма «Кіберзахисники» є частиною ініціативи Державного департаменту США з усунення кіберзагроз в Україні.

Серед інших подій, що стосувалися ветеранської політики, варто виокремити такі:

- у грудні Мінветеранів та ІСАР «Єднання» підписали меморандум про співпрацю у сфері формування та реалізації державної ветеранської політики;
- Міністерство внутрішніх справ анонсувало соціальний застосунок для відстеження потреб у лікуванні, реабілітації та протезуванні військових і працівників МВС, які отримали поранення;
- на вебплатформі е-Ветеран сформовано Єдину базу знань для ветеранів та їхніх сімей для вільного доступу до інформації щодо професійної адаптації, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та працевлаштування;
- Кабмін затвердив Порядок використання коштів для реабілітації та професійної адаптації, що дозволяє Мінветеранів розпочати програму безоплатної психологічної допомоги для ветеранів і їхніх сімей;
- Уряд запустив пілотний проєкт із зубопротезування ветеранів. Він передбачає компенсацію медзакладам витрат через НСЗУ.

Узагальнюючи, можна відзначити позитивну динаміку відновлення як критичної інфраструктури, так і людського капіталу. Це досягається завдяки плідній співпраці донорів та партнерів з українською владою.

Усі ці проєкти та ініціативи створюють основу для сталого розвитку України та відновлення після складних випробувань, але важливо продовжувати працювати над подальшим удосконаленням системи та впровадженням реформ.

4. МІСЦЕВІ ПРОЄКТИ ВІДБУДОВИ

Попри те, що багато проєктів ініціюються на національному та міжнародному рівнях, їх реалізація відбувається на місцях, де громади та локальні інституції відіграють визначальну роль у забезпеченні їх успішності. За період другого огляду ми зібрали та опрацювали 103 новини, що стосуються таких проєктів. Варто відзначити, що найбільше новин стосувалося ініціативи «єРобота» – близько 43% від загальної кількості новин у розрізі ініціатив. Наступні за чисельністю «єОселя» та «єВідновлення» – 23% та 18% відповідно. На «Інститут помічника ветерана» та інші проєкти припадає близько 16%.

Пропонуємо детальніше ознайомитися зі змінами, які відбулися в проєктах за період другого огляду:

«Пліч-о-пліч»

Робота в межах ініціативи Президента «Пліч-о-пліч» триває. На момент написання звіту вже відремонтували більш ніж 990 об'єктів у 26 населених пунктах, ще близько 130 – в роботі. Тривають роботи і над другою чергою: обстежено понад половину об'єктів у 77 населених пунктах. Уряд працює над розширенням проєкту на інші регіони України, зокрема через Конгрес місцевих та регіональних влад, який також планує нові формати для покращення комунікації між усіма рівнями влади та міжнародними партнерами.

«єВідновлення»

За період другого огляду уряд значно вдосконалив механізм реалізації програми. Тепер заяву на компенсацію можуть подавати співвласники зруйнованого житла. До того ж зробити це можна також через ЦНАП або нотаріуса. Наступним етапом розвитку програми стало розширення переліку категорій громадян, що мають право на отримання компенсації. Зокрема тепер відшкодування можуть отримати ті, чиє житло постраждало суттєвіше й потребує капітального або повного ремонту. У лютому 2024 року ВРУ ухвалила законопроект, який дозволяє використовувати сертифікат за програмою «єВідновлення» разом із державною програмою пільгової іпотеки «єОселя» для придбання житла. Проєкт виявився більш ніж успішним, і в подальшому його планують розширювати і надавати підтримку більшій кількості людей.

Інститут помічника ветерана

1 грудня 2023 року Мінветеранів запустило прийом заяв від кандидатів у помічники ветеранів на 2024 рік. В межах проєкту ветерани та члени їхніх родин, що пройдуть конкурсний відбір і навчання, допомагатимуть іншим ветеранам. Поки що до ініціативи доєдналися 10 пілотних регіонів та 840 кандидатів і кандидаток. Упродовж 2024 року планується підготувати 15 тисяч помічників ветеранів, а також масштабувати проєкт по всій Україні.

Відбудова МОЗ медичних закладів (проєкт HEAL UKRAINE)

Тут важливо згадати про засідання Адміністративної Ради Банку Розвитку Ради Європи (БРРЕ), у межах якого був ухвалений перший проєкт пільгового фінансування для України обсягом 100 млн євро. Кошти будуть спрямовані на забезпечення стабільної роботи системи та модернізації медичних закладів. Програма є частиною проєкту «Heal Ukraine» та реалізується на умовах співфінансування.

Окремо, варто відзначити, що в рамках проєкту Міністерство охорони здоров'я оголосило закупівлю через систему «Prozorro». Важливість полягає в тому, що це є прецедентом, оскільки Міністерство охорони здоров'я стало першим замовником, що проводить закупівлю за кошти Світового банку через систему «Prozorro».

«Армія відновлення»

Станом на кінець березня, в межах проєкту «Армія відновлення» вже видано майже 102 тисячі направлень для залучення тимчасово безробітних українців до суспільно корисних робіт з відбудови країни. Уряд спрямував понад 670 млн грн на оплату праці учасникам ініціативи. Нагадаємо, що в жовтні 2023 року грошова винагорода становила 10 050 грн. З 1 квітня 2024 року оплата зросте до 12 000 грн. Серед регіонів, де виконується найбільше суспільно-корисних робіт, лідирує Харківська область за нею Донецька, Полтавська, Київська та Чернігівська.

Український ветеранський фонд

Торік УВФ підтримав проєктну діяльність ветеранів на понад 293 млн грн. Цього ж року фонд планує виділити на такі ініціативи 205 млн грн. Також варто згадати про спільний проєкт УВФ, ЛУН і Uklon – інтерактивна карта ветеранських бізнесів. Платформа на якій зібрали бізнеси, які запущені в різних регіонах країни ветеранами та їхніми родинами.

«єРобота»

Український уряд продовжує вдосконалювати грантові програми для підтримки економіки, яка постраждала через війну. Зокрема, внесені зміни до проєкту «єРобота» передбачають розширення категорій для отримання грантів аграріями та переробними підприємствами, а також сприяють розвитку ветеранського бізнесу. Зміни передбачають підтримку проєктів з висадки та облаштування насаджень, залучення коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на потреби переробних підприємств та розширення можливості використання коштів гранту на оплату оренди нежитлових приміщень або землі для ветеранів та їх сімей.

USAID Конкурентоспроможна економіка

Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» збільшила грантову підтримку для переробних підприємств до 11 млн. дол. США. У межах програми буде надано понад 75 грантів, хоча раніше планувалось близько 25. Ініціатива спрямована на підтримку інновацій, модернізацію та зменшення ручної праці, сприяючи створенню висококваліфікованих робочих місць та локалізації виробництва. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українського бізнесу на світовому ринку.

Центри ветеранського розвитку

Протягом листопада 2023 року — березня 2024 року продовжилася розбудова мережі Центрів ветеранського розвитку. На кінець 2023 року їх налічувалося 13, а у 2024 запрацювали ще 2 заклади в Запоріжжі та Києві.

Центри координації цивільного населення

У цьому проєкті не відбулось суттєвих змін за період другого огляду. Центри продовжують надавати підтримку цивільному населенню, постраждалому від війни, зокрема ВПО та ветеранам.

«ЄОселя»

Уряд вніс зміни до програми «ЄОселя» задля регулювання пільгового іпотечного кредитування. Тепер громадяни мають можливість придбати не лише квартири, а й житлові будинки (таунхауси). Зазначимо, що програма має значний попит, про що свідчать плани уряду щодо видачі 12 тисяч житлових кредитів на 2024 рік та 23 тисячі на наступний. Внесені зміни також включають збільшення максимальної площі житла, яку можна фінансувати за програмою «ЄОселя» при купівлі будинків. Тепер гранична норма для однієї особи складає 62,5 кв. метра, а для кожного наступного члена сім'ї – ще 21 кв. метр. Програма стає доступнішою і пропонує зменшені ставки для військовослужбовців та інших вразливих категорій. Заяви на розгляд кредиту тепер можна подати через застосунок Дія.

Створення безбар'єрного простору

Робота над впровадженням безбар'єрності триває постійно. На підсумковому засіданні Ради безбар'єрності члени уряду презентували результати реалізації флагманських проєктів у межах Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору – частини ініціативи першої леді Олени Зеленської «Без бар'єрів».

Ваучери на навчання

У 2023 році було видано понад 18 тисяч ваучерів на навчання. Зокрема 3747 ваучерів отримали громадяни, які є ВПО. В цьому ж році на кінець лютого понад 2700 українців вже отримали ваучери на навчання. Популярними спеціальностями були психологія, соціальна робота, медсестринство, середня освіта та кулінарія. Планується збільшення фінансування програми та внесення змін, зокрема супровід випускників після навчання. За підтримки USAID розробляється інформаційний дашборд для відстеження ваучерів на освіту, який незабаром буде доступним для користування.

Кабмін затвердив зміни до правил видачі ваучерів на навчання та підвищення кваліфікації працівників. Тепер таке право мають особи працездатного віку, які після введення воєнного стану отримали довідку ВПО та за цей час не проходили перепідготовки коштом Фонду державного соціального страхування на випадок безробіття.

Також отримати ваучер для перепідготовки чи підвищення кваліфікації можуть ті, хто вже має досвід або визнану кваліфікацію в іншій країні. Заяви можна подавати онлайн – через Єдиний державний вебпортал електронних послуг. Ці зміни сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності працівників на ринку праці.

5. ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВІДБУДОВИ

→ Збитки

Станом на 31 грудня 2023 року загальна вартість відбудови та відновлення від наслідків війни сягнула 486 млрд доларів США, про що йдеться в оновленій оцінці [RDNA3](#). Разом зі Світовим банком, Європейською Комісією та ООН Уряд України [визначив](#), що росія завдала прямої шкоди інфраструктурі на 152 млрд доларів США.

→ Стійкість та фінансування відбудови

За підрахунками Мінфіну у 2023 році, вдалося залучити **42,5 млрд доларів США** зовнішнього фінансування, 27% з яких — грантове фінансування. За перший квартал 2024 року обсяг фінансування від міжнародних партнерів становив 10,2 млрд доларів США.

Зберігається тенденція покриття бюджетного дефіциту коштами міжнародної фінансової допомоги – зокрема це позики та гарантії. Зауважимо, що натомість частка грантів значно скоротилася. Зокрема, в березні 2024 року гранти не надходили.

Надважливим в контексті покриття бюджетного дефіциту є схвалення Радою ЄС інструменту Ukraine Facility загальним обсягом 50 млрд євро на 2024 - 2027 роки. В березні 2024 року Уряд України затвердив План для Ukraine Facility, який є основою для реалізації програми фінансової підтримки України від ЄС. В найближчому майбутньому його має схвалити Єврокомісія.

Водночас станом на березень 2024 року все ще немає рішення США щодо пакета допомоги на 60,1 млрд доларів.

Помітну роль у відбудові інфраструктури виконує Фонд ліквідації наслідків збройної агресії у складі спеціального фонду Державного бюджету України. З початку 2024 року він складається виключно з коштів від примусово вилучених активів агресора та залишку надходжень до нього за попередні 2 роки. Втім це означає, що немає гарантій, що кошти впродовж року точно надійдуть до Фонду, а відповідно можуть бути використані. У 2023 році, загалом з Фонду виділили 61,8 млрд грн на проекти відновлення. З них майже 3 млрд грн спрямували на виплати за пошкоджене майно за програмою «Відновлення».

Ще одним важливим джерелом фінансування була донорська допомога. Залучення коштів іноземних приватних компаній, організацій та урядів відбувалося через програми, ініціативи та інші фінансові інструменти. З огляду на це, назвати точні суми підтримки достатньо складно.

→ **Інституційний розвиток ключових органів відбудови**

Якщо в нашому першому огляді ми визнали сферу антикорупції як таку, в якій відбулося найбільше змін, то зараз це, безперечно, підвищення спроможності органів влади. Зокрема, про це свідчать гранти та фінансування, спрямовані на проекти посилення спроможностей з відбудови (Центру посилення спроможностей з відбудови та модернізації України (CARMC), проєкт «Підтримка ЄС для відновлення та реформ», Фонд з розвитку спроможності України (UCDF)). Також варто згадати ухвалену Урядом України Дорожню карту децентралізації на 2024-2027 роки. Серед іншого вона передбачає підвищення інституційної та фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

→ **Процедури та політики**

Нові умови, продиктовані загарбницькою війною росії, спричинили проблеми, з якими ми раніше не стикалися. Для їх розв'язання уряд постійно адаптує законодавство.

За період другого огляду в цій сфері основну увагу приділили врегулюванню залучення інвестицій, оскільки внутрішнього ресурсу недостатньо для покриття всіх потреб повоєнного відновлення. Зокрема слід відзначити спрощення процесу ввезення обладнання для інвесторів та поступове закріплення системи «DREAM» як єдиного банку публічних інвестиційних проєктів.

Водночас позитивні зміни відбулись і в частині забезпечення потреб громадян. Так, уряд спростив процедури ввезення, обліку та розподілу гуманітарної допомоги, а також механізм виділення коштів з Фонду ліквідації наслідків. Такі реформи є необхідними задля гнучкого реагування на потреби, які виникають у постраждалого населення.

Також варто згадати про позитивні зрушення у сфері залучення конфіскованих російських активів для відбудови України. Про це свідчать прийняте Радою ЄС рішення, яке відкриває шлях до використання прибутків від заморожених в Європі російських активів на користь України. Рада, зокрема, ухвалила, що депозитарії, які володіють активами центрбанку Росії на суму понад 1 млн євро, повинні окремо обліковувати залишки коштів, що накопичилися в результаті обмежувальних заходів ЄС, а також мають зберігати відповідні доходи окремо. Крім того, депозитаріям заборонили розпоряджатися отриманим чистим прибутком.

Крім того, Бельгійське державне агентство з питань розвитку «ENABEL» та Мінвідновлення домовилися про втілення проєктів відновлення критичної та соціальної інфраструктури. Напередодні «ENABEL» отримало фінансування у розмірі 150 мільйонів доларів, які були конфісковані з російських активів, заморожених у Бельгії.

Загалом, ми вважаємо, що бракує єдиного комплексного законодавчого акту, який би закріпив загальні принципи для майбутніх процесів відновлення. Водночас бракує стратегічного бачення відновлення та модернізації країни, особливо того, що має бути досягнуто в середньо- та довгостроковій перспективі на шляху до членства в ЄС.

→ **Відбудова у секторах та галузях**

Загалом у сфері **відбудови** за досліджувальний період продовжувалась позитивна тенденція у відновленні як критичної інфраструктури, так і житла для громадян. Це також стосується і фінансування таких проєктів донорами, партнерами й українською владою. Ключовим же, на наш погляд, є фактичне завершення (99% на момент написання звіту) будівництва магістрального водогону на Дніпропетровщині, який забезпечуватиме стабільним централізованим водопостачанням жителів, які постраждали через підрив окупантами Каховської ГЕС.

Щодо сфери **запобігання корупції**, то тут зміни переважно стосувалися покращення законодавства і розширення повноважень ключових органів. Зокрема йдеться про збільшення кількісного складу НАБУ та розширення повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції. Водночас КМУ затвердив нормативні акти, що покращать забезпечення прозорості залучення міжнародної фінансової допомоги. Сюди ж варто додати вищезгаданий «DREAM», який поступово закріплює свої позиції прозорої системи пошуку та витрат фінансування для відбудови. У розвитку антикорупційної політики зацікавлені й наші партнери, адже це гарантія ефективного використання наданих ними ресурсів. Саме тому Міненерго за підтримки ЄБРР створило AidEnergy – платформу, яка слугуватиме «єдиним вікном» розподілу гуманітарної допомоги й забезпечить прозорість та прискорення цього процесу.

Вагоме значення для української **економіки**, крім власних ресурсів, має підтримка з боку міжнародних партнерів та фінансових організацій. У грудні 2023 року після успішного другого перегляду програми Україна отримала третій транш від МВФ. Тоді ж, із надходженням останнього траншу обсягом 1,5 млрд євро, завершилася програма масштабної макрофінансової допомоги (МФД+) від ЄС на 2023 рік. Водночас із метою пом'якшення тиску на держбюджет Міністерство фінансів України продовжило реструктуризацію боргу перед міжнародними партнерами у G7 та Паризьким клубом до 2027 року.

Знаковою подією для національної економіки стало ухвалення Державного бюджету на 2024 рік. Як і очікувалося, найбільша частка видатків припадає на безпеку та оборону. Варто зазначити, що зберігається значний бюджетний дефіцит сумою 1,6 трлн грн. Потенційними засобами його покриття є фінансовий інструмент Ukraine Facility та пакет допомоги від США. Однак через бюрократичні процедури з боку партнерів імплементація обох рішень затримується, тому ці кошти поки не доступні для України.

Основним викликом для **екології** є екоцид, який спричиняє росія. Зокрема, для подолання його наслідків на кліматичній конференції COP28 Україна підписала меморандуми з Республікою Корея, Великобританією та Болгарією, у межах яких ці країни долучатимуться до відновлення лісів та нацпарків, надаватимуть консультативну підтримку у сферах управління водними ресурсами, поводження з відходами та переходу до циркулярної економіки. Крім того, міжнародні партнери домовилися про допомогу у створенні Координаційного центру для оцінки шкоди довкіллю.

Від початку гарячої фази війни **енергетика** постійно перебуває в небезпеці через атаки росії. Відновлення енергосистеми здійснювалося коштом Фонду підтримки енергетики України, міжнародних фінансових установ та окремих донорів. У напрямі «зеленого» відновлення свій внесок зробили партнери з Програми розвитку ООН (UNDP) в Україні, презентувавши нову Програму співпраці «Build back greener».

Сфера **людського капіталу** обширна, і тому потребує комплексного підходу до будь-якого питання. В цьому огляді ми зосередили увагу на таких аспектах, як освіта, охорона здоров'я та підтримка добробуту українців. Якщо узагальнювати, то людський капітал має позитивну тенденцію до розвитку. Про це свідчить підтримка від наших партнерів і реформи з боку українського уряду, а саме їх кількість та всеохопність. Якщо ж брати у розрізі, то можна помітити зміну підходу «тут і зараз» у більш тривалу перспективу планування. З огляду на це, на нашу думку, сфера продовжить набирати оберти і закриватиме як негайні потреби, так і працюватиме над впровадженням рішень на майбутнє.

Гуманітарне розмінування лишається головною задачею для **агросфери**, у розв'язанні якої Україна отримує фінансову і технічну допомогу від партнерів із різних країн. Зі свого боку уряд створює умови для розбудови сектору. Прикладом цього є Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві (ФЧГК) для підтримки фермерської діяльності.

Увага та підтримка з боку міжнародної спільноти, зокрема в контексті **культурної галузі**, демонструє важливість захисту нашої культурної спадщини для світу. Свідченням цього є обрання України до складу Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Поруч із цим великим досягненням сфери стало повернення «Скіфсь-

кого Золота». Також завдяки іноземним партнерам відбувається цифровізація матеріальної культурної спадщини. Це допоможе не лише у відновленні об'єктів, а й у притягненні країни-агресора до відповідальності за їх руйнування.

Станом на січень 2024 року в Україні спостерігається прогрес у **забезпеченні прав ветеранів**. Зокрема, комітет ВРУ удосконалив правове регулювання, спрямоване на поліпшення надання послуг психологічної допомоги та виплат для сімей військовослужбовців. Розширюється мережа Центрів ветеранського розвитку, що свідчить про збільшення можливостей для реабілітації та підготовки до цивільного життя. Міжнародні партнери також включаються у процес реінтеграції учасників бойових дій. Так, за сприяння організації IREX вони можуть отримати стипендію в розмірі 500 дол. США на будь-який короткостроковий навчальний курс. Водночас Мінветеранів і Фонд цивільних досліджень та розвитку США (CRDF Global) домовилися про спільну реалізацію програми професійного розвитку у сфері кібербезпеки для ветеранів. Втім, на нашу думку, у сфері потрібне подальше вдосконалення законодавства. Крім того, важливо забезпечити доступ ветеранів та їхніх сімей до соціальних послуг і освіти для їх повноцінної реінтеграції в суспільство.

Резюмуючи, зазначимо, що огляд забезпечує всеохопне бачення картини відбудови в розрізі різних напрямів. Це був другий піврічний огляд подій на основі майже 1 000 новин щодо процесу відбудови в часовому проміжку з листопада 2023 до березня 2024 року.

